

UDC 372.862

DOI: 10.34671/SCH.BSR.2020.0401.0002

ПРОФЕСИОНАЛНО УЧИТЕЛСКО ПОРТФОЛИО – НЕОБХОДИМОСТ, ФУНКЦИИ, СЪСТАВЯНЕ. АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ

© 2020

Гърневска Силвия Маркова, PhD, главен асистент

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

(4000, България, Пловдив, бул. „България“ №324, e-mail: silviagarnevska@abv.bg)

Анотация. В разработката е подчертана необходимостта от използване на професионално учителско портфолио в българската образователна система. За да се изследва отношението на учителите към портфолиото и готовността им да го изготвят и представят, е проведено анкетно проучване. Анкетирани са 80 учители от начален и прогимназиален етап на СУ. Анкетата съдържа 8 предварително формулирани въпроса с предварително формулирани отговори, вписани в анкетна карта. Зададени са следните въпроси: Според вас необходимо ли е учителското портфолио /УП/; Наясно ли сте със същността и структурата на УП; Отбележете за какво според вас служи УП; Откъде черпите информация за УП; Вие изготвяте ли лично УП; Какъв вид портфолио изготвяте или възнамерявате да се изготви; Нуждаете ли се от допълнителна информация за портфолиото; Според вас умеете ли да изготвяте професионално УП. Отговорите, дадени от анкетиранияте са анализирани и обобщени. Резултатите са представени в таблици и хистограми. Направени са изводи от анкетното проучване, които да подпомогнат управлението и оптимизирането на качеството на образованието.

Ключови думи: портфолио, професионално учителско портфолио, анкета, анкетно проучване

PROFESSIONAL TEACHER'S PORTFOLIO - NECESSITY, FUNCTIONS, COMPOSITION. QUESTIONNAIRE SURVEY

© 2020

Garnevska Silviya Markova, PhD, Chief Assistant

Plovdiv University „Paisii Hilendarski“

(4000, Bulgaria, Plovdiv, bld. „Bulgaria“ №324, e-mail: silviagarnevska@abv.bg)

Abstract. In the development it is necessary to use a professional teacher's portfolio in the Bulgarian education system. In order to understand teachers' attitude to the portfolio and their willingness to present and present themselves, a survey is conducted. A total of 80 teachers from the elementary and junior high schools were interviewed. The questionnaire contains 8 recommended formulations with the proposed formulations recorded in the questionnaire. They are asked the following questions: In your opinion, is the teacher's portfolio (TP) necessary; Are you aware of the nature and structure of the TP; Note what you think the TP aims for; Where do you get the information about the TP; Do you personally prepare a TP; What kind of portfolio do you draw or commission to prepare; Do you need additional portfolio information; In your opinion, do you know how to prepare a professional TP. The answers given by the respondents were analyzed and summarized. The results are presented in tables and histograms. Conclusions are drawn from the survey to help manage and optimize the quality of education.

Keywords: portfolio, professional teacher's portfolio, survey

ПРОФЕСИОНАЛНОЕ УЧИТЕЛСКОЕ ПОРТФОЛИО – НЕОБХОДИМОСТЬ, ФУНКЦИИ, СОСТАВЛЕНИЕ. АНКЕТНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ

© 2020

Гърневска Силвия Маркова, PhD, главный ассистент,

Пловдивский университет им. „Паисия Хилендарского“

(4000, Болгария, Пловдив, бул. „България“ №324, e-mail: silviagarnevska@abv.bg)

Аннотация. В данной работе показана необходимость использования профессионального портфолио учителя в системе болгарской образовательной структуры. В рамках исследования изучалось отношение учителей к портфолио, а также их готовность проектировать и готовить его для чего было проведено анкетное исследование. В исследовании приняли участие 80 учителей первой и второй степени средней школы в Болгарии. Анкета содержит в себе 8 сформулированных вопросов и возможные ответы, которые учителя должны заполнить в анкетной карте. Вопросы следующие: Необходимо ли использование портфолио учителя/ПУ/; Структура портфолио учителя Вам ясна; Свое портфолио вы сами изготавливаете; Откуда у Вас информация по отношению подготовки портфолио учителя; Какой тип портфолио Вы сделали; Нужна ли дополнительная информация по отношению портфолио учителя. Ответы на вопросы представлены в таблицах и гистограммах. Сделаны выводы, в рамках анкетного исследования, которые помогут оптимизации качества обучения.

Ключевые слова: портфолио, профессиональное учительское портфолио, анкета, анкетное исследование

Учителят играе важна роля в образователната система. От качеството на неговата професионална дейност зависи провеждането и ефективността на образователния процес. Затова към професионалните качества на учителя се предявяват множество изисквания, неговата работа се контролира, той периодично се атестира и оценява.

Един иновативен начин за оценяване е портфолиото. Етимологията на термина се свързва с две думи „порт“ – портативен, преносим и „фолио“ – лист, сгънат на две. Портфолиото е колекция от продукти или пакет с материали на автора, която може да има различни раздели и рубрики. В областта на образованието портфолиото „започва да се прилага в американското училище през 80-те години на миналия век, а през последните години намира много широко разпространение във всички развити страни по света.“(Янакиева, С.)[5]. Най-често портфолиото се определя като съвременна образователна технология за представяне и оценяване. Определя се и като инструмент за самооценка на учител и ученици и като алтернативен начин на оценяване (Загвоздкин, В.)[1].

В българската образователната система употребата на учителско портфолио е регламентирано в Наредба № 15 от 22 юли 2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти. Издадена от министъра на образованието и науката[2]. Раздел VI от тази наредба е посветен на професионално портфолио на учителите, директорите и другите педагогически специалисти, като се отбелязва, че всеки педагогически специалист отразява в професионалното си портфолио постигнатите компетентности в съответствие с професионалния профил за заеманата длъжност. Целта на портфолиото е да демонстрира най-високото ниво на постижения, постигнати от учителя. Събирането на елементи за това портфолио е начин учителят „да заяви себеси, да

Балканско научно обозрение. 2020. Т. 4. № 1(7)

каже „Ето кой съм аз. Ето какво мога да правя.“ (Danielson) [6]. Създаването на професионално портфолио на учителя включва систематизиране и описване на постигнатите резултати и професионалното му развитие.

Представянето на професионално портфолио на учителя е съществено за установяване и управление на качеството на образованието. Учителското портфолио е иновационен инструмент за разпознаване и диференцирано оценяване на качеството на дейността на учителя. То е „инструмент за оценка на постиженията“ (Христова 2016) [4]. „Въведено в образователната сфера като техника и практика за оценяване и удостоверяване на учебните постижения, портфолиото може успешно да служи и за оценяване и удостоверяване на учителската дейност“ [8]. Портфолиото е инструмент, който ще обобщава доказателствения материал в подкрепа на твърдения при атестацията. Професионалното портфолио подпомага самооценяването на учителя, както и неговото оценяване от атестационната комисия за съответствието на дейността му с професионалния му профил и с постигнатите професионални и образователни резултати.

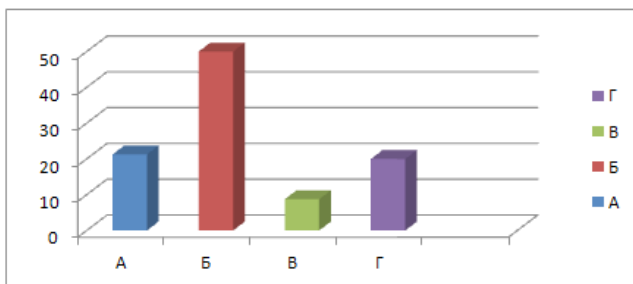
Като се имат предвид тези факти, си поставяме за цел да се изследва отношението на учителите към професионалното портфолио, разбирането им за функциите и възможностите му, нагласите им за работа с портфолио.

За да се изследва отношението на учителите към професионалното портфолио е проведена анкета. Анкетата е структурирано интервю [3]. Анкетното проучване се провежда с помощта на анкетна карта (въпросник) с предварително формулирани въпроси и предварително формулирани отговори. Тя е осъществена с 80 учители от различни селища на България, преподаващи в начален и прогимназиален етап на СУ. Анкетата съдържа 8 въпроса, насочени към отношението на учителите към портфолиото, информираността им за функциите му и готовността им да го изработват.

С една група въпроси (1,2,3) се изследва мнението на учителите за необходимостта от учителско портфолио / УП/ и информираността им за него. Учителят отразява в професионалното си портфолио постигнатите компетентности в съответствие с професионалния профил за заеманата длъжност. Както отбелязва Gelfer, портфолиото предоставя документирани доказателства за преподаване от различни източници и предоставя контекст за тези доказателства. Процесът на подбор и организиране на материали за портфолио може да помогне на човек да разсъждава върху подобряване на преподаването. Портфолиото е стъпка към по-публичен, професионален поглед върху преподаването като учебна дейност. Портфолиото може да предложи поглед върху развитието във времето, като помагат на човек да види преподаването като на процес на проучване, експериментиране и размисъл. Преподавателското портфолио отразява доказателства за цялата преподавателска кариера [8]. То се прилага към атестационната карта и е необходимо при оценяване на дейността. Затова първият въпрос от анкетната карта е:

1. Според вас необходимо ли е УП:

а/ да, много	б/ понякога	в/ в редки случаи	г/ не
17 / 21,25%	40 / 50%	7/ 8,75%	16/ 20%

Хистограма 1

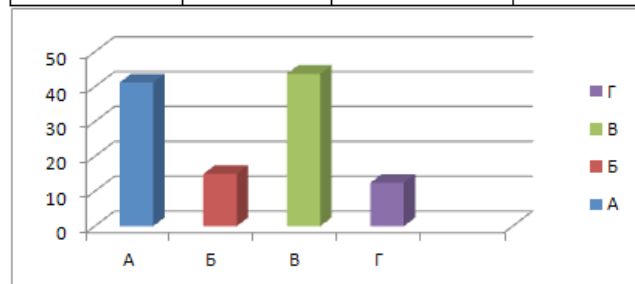
Че портфолиото е много необходимо смятат 21,25 % от анкетираните, най-много -50% от учителите отбелязват необходимостта понякога да се ползва портфолио. Немалко обаче -20% смятат, че УП не е необходимо. Тези мнения сочат, че е нужно да се доказва необходимостта от изработване на портфолио, учителите да се мотивират за създаването и представянето му.

Със следващите въпроси (2, 3, 4) се проучва познаването на учителите на портфолиото.

Професионалното портфолио на учителя има конкретна, регламентирана структура. Съобразно наредбата [2] то трябва да съдържа: 1. общи данни – име, образование, допълнителни квалификации; 2. документи за практическото приложение на усвоените знания и придобитите умения; 3. материали, представящи постиженията на учителя; 4. материали от участие в професионални форуми. Портфолиото съдържа информация за всичко направено от учителя, то е своеобразна „витрина“ на постиженията. Информираниостта на учителите за същността и структурата му се проучва с втори въпрос.

2. Наясно ли сте със същността и структурата на УП:

а/ да, напълно	б/ да, отчасти	в/ нужда се от допълнителни разяснения	г/ не
19 / 23,75%	27 / 33,75%	32/40%	2/2,50%

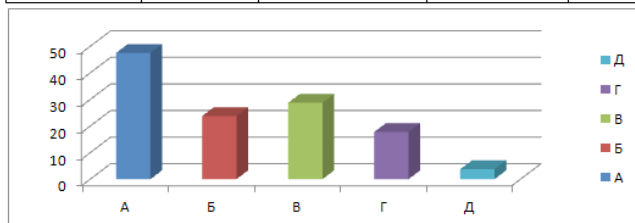
Хистограма 2

Напълно наясно със същността и структурата на УП заявяват, че са 23,75% от учителите. Повечето познават портфолиото отчасти и се нуждаят от допълнителни разяснения. Те могат да се осигурят чрез инструкционни материали и еталони и модели, предоставени от експерти и изследователи.

Професионалното портфолио изпълнява различни функции. То представя учителя пред другите. Портфолиото подпомага процеса на оценяване и самооценяване. Има рефлексивни функции и с това стимулира развитието. Според наредба 15/2019 портфолиото има следните функции: 1. представителна – представя философията на педагогическия специалист, доказателства за образование, за повишена квалификация и за допълнително придобити компетентности; 2. развиваща – насочена към професионално усъвършенстване и кариерно развитие чрез определянето на конкретни, измерими, осъществими цели и приоритети за професионално развитие; 3. оценъчна – служи за оценяване на достигнатото равнище и постиженията в конкретна област – професионално развитие, обновяване на информацията и знанията, промяна в личностен и в професионален план в процеса на атестирането, и подпомага формирането на умения за обективна самооценка на резултатите от дейността; 4. комуникативна – осигурява обратната връзка с всички заинтересовани страни и информирането на прекия ръководител, на наставника, на колеги, родители, обществен съвет, експерти от регионалното управление на образованието, инспектори от Националния инспекторат по образованието и общината за потребностите и за търсенето на възможности за развитие. Интересуваме се дали учителите познават тези функции, наясно ли са с предназначението на УП и затова задаваме трети въпрос.

3. За какво служи УП:

а/представяме пред другите	б/подпомага оценяването	в/мога да си направя равновесие и да вървя напред	г/ненужна бумажина и затруднения	д/друго
38 / 47,5%	19 / 23,75%	23 / 28,75%	14 / 17,5%	3 / 3,75%

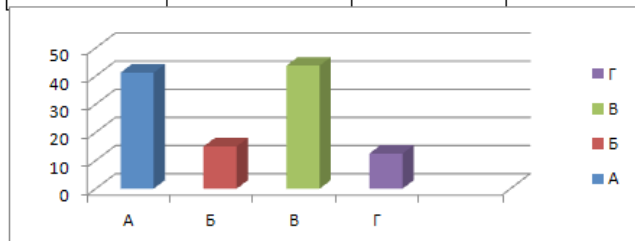
Хистограма 3

Учителите оценяват приложението на портфолиото, като отдават най-голямо място на представителните му функции. Възможността за самооценка чрез УП отчитат 28, 75% от анкетираните. Оценяващата му функция се отбелязва само от 23,75% от учителите. Не липсват и такива, според които това е ненужна бумажина – 17,5%. Трима са посочили друго. 17 от учителите маркират повече от една функция, но никой не е посочил цялото им разнообразие. Това обуславя необходимостта от по-подробно разясняване на функциите на портфолиото, на неговото значение и приложение.

Следващият въпрос проучва какви източници на информация за портфолиото ползват учителите.

4. Откъде черпите информация за УП:

а/от Наредба 15/2019	б/от инструкциите в у-ще	в/от интернет	г/от другаде
33 / 41,25%	12 / 15%	35 / 43,75%	10 / 12,50%

Хистограма 4

Само 17 учители са посочили повече от един информационен източник. Болшинството се обръщат към интернет, голяма част се опират на изложеното в Наредба 15. Инструкциите от училищните наредби и правилници подпомагат само 12 от анкетираните. Необходимо е да се разработят оперативна училищна документация, която по-ефективно да подпомага учителите при разработване на портфолио. Добре е да има и примерни образци и еталони, както и алгоритми за създаване на УП.

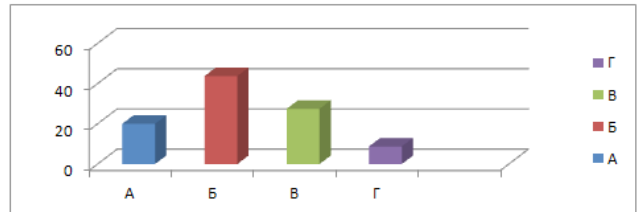
Друга група въпроси са насочени към възможностите на учителите да създават портфолио - въпроси 5, 6, 7, 8. В зависимост от статута на личността или организацията се използват различни видове портфолио: професионално портфолио на учителя, ръководителя, педагога; портфолио на учещия – на ученика в начална, прогимназиална или гимназиална училищна възраст, на студента, на обучаемия; портфолио на институцията – на училището, на класа, на групата и др. Портфолиото обикновено е лично.

Груповото портфолио е съчетание на лични данни, лични изяви с връзките и отношенията между участниците в групата и с конкретен анализ на общите характеристики, интереси, цели, ценности и т.н.

Изготвянето на портфолио изисква знания, умения и настойчивост. Интересуваме се дали учителите изготвят професионално портфолио

5. Вие изготвяте ли лично УП:

а/да, защото е много важно	б/да, защото ме задължават	в/да, но се затруднявам	г/не, защото е ненужно
16 / 20%	35 / 43,75%	22 / 27,5%	7 / 8,75%

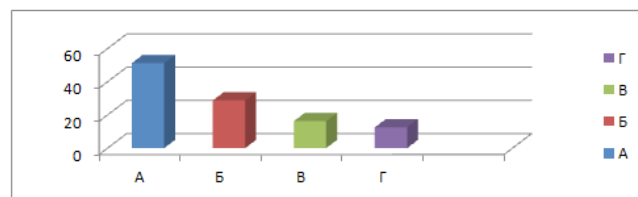
Хистограма 5

Учителите отчитат задължителния характер на портфолиото и затова го изготвят. Голяма част се затрудняват. Само 20% от анкетираните изготвят УП защото е важно, а има и такива, които смятат, че е ненужно. Тези резултати говорят, че е необходимо да се подчертае, че е много важно да се изготвя и представя УП. Трябва на учителите да се представя допълнителна информация за значението на портфолиото, за ефектите от неговото използване, за възможностите да се подобри оценката и преподавателският имидж.

Следващият въпрос е насочен към видовете портфолио, които учителите използват в практиката си.

6. Какъв вид портфолио изготвяте или възлагате да се изготви:

а/УП	б/ученическо портф.	в/портф. на класа	г/никакво
41 / 51,25%	23 / 28,75%	13 / 16,25%	10 / 12,50%

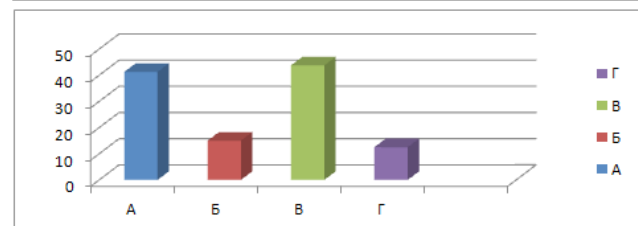
Хистограма 6

Болшинството от анкетираните изготвят УП. Някои учители възлагат изработване на ученическо портфолио и портфолио на класа. Никой не е заявил, че работи и с трите споменати типа портфолио, а 10 учители са заявили, че не използват никакво портфолио. Тези отговори показват, че е необходимо да се дава допълнителна информация за видовете портфолио, примери за приложението им в различни области, доказателства за тяхната ефективност.

За нуждите от информация относно портфолиото, която учителите изпитват се пита в седми въпрос.

7. Нуждаете ли се от допълнителна информация за портфолиото:

а/за същността и елементите му	б/за приложението му в училище	в/напълно съм информиран/а	г/не искам да знам
40 / 50%	30 / 37,5%	8 / 10%	2 / 2,50%

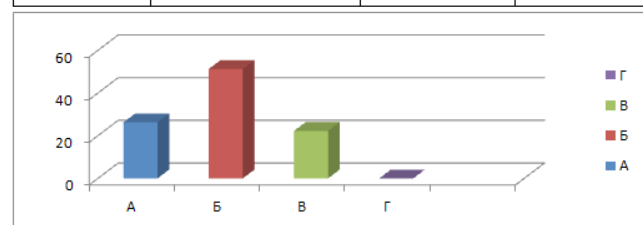

Хистограма 7

Учителите отбелязват необходимостта от допълнителна информация за портфолиото – за същността и елементите му и за приложението му в училище. Тази информация може да се осигури от РУО, от експерти, от обучители по програми за повишаване на квалификацията на педагогическите кадри.

8. Според вас умеете ли да изготвяте професионално УП:

а/ да, безпроблемно	б/ да, но се нуждаят от допълнителна помощ	в/ трудно ми е и не знам дали се получава	г/ полагам усилия, но без резултат
21 / 26,25%	41/ 51,25%	18/22,5%	0/0%

Хистограма 8

Повече от половината учители се нуждаят от допълнителна външна помощ, за да изготвят УП. На една част им е трудно и не знаят дали се получава. Само 26,25% са тези, които могат безпроблемно да изготвят професионалното си портфолио. Считаме, че е добре за подпомагане на учителите да се разработят указания и примерни образци за изготвяне на професионално учителско портфолио. Препоръчва се портфолиото да се изготвя с атестационната карта на учителя.

Можем да изложим следните по-важни изводи от направената анкета:

1. Нужно е да се популяризира учителското портфолио и да се обосновава необходимостта от използването му.

2. Необходимо е да се дават допълнителни разяснения за същността и функциите на учителското портфолио.

3. На учителите трябва да се представя и допълнителна информация за видовете портфолио, за приложението им в училище, за ефектите от използването им.

4. За да се улесни работата може да се създаде общ технологичен модел за разработване и приложение на портфолиото на учителя.

Тези изводи трябва да се вземат предвид при организиране на образователния процес и при оценяване и атестация на учителите. Това ще подпомогне управлението и оптимизирането на качеството на образованието.

Професионалното портфолио подпомага самооценяването на педагогическия специалист, както и неговото оценяване от атестационната комисия за съответствието на дейността му с професионалния му профил и с постигнатите професионални и образователни резултати. Изготвянето на портфолио не само подпомага процеса на оценяване, но и съдейства за повишаване на мотивацията и активно участие на учителите в процеса на обучение. „Процесът на подбор и организиране на материали за портфолиото може да помогне на учителя да разсъждава върху подобряване на преподаването” (Gelfer)[7]. Самостоятелно изготвяйки и представяйки портфолиото, учителят става действително участник в процесите на собственото си представяне, развитие и израстване. Професионалното учителско портфолио е ефективно средство за представяне и оценяване на качеството на дейността на учителя. Предвид положителните резултати от приложението на тази иновативна технология препоръчваме използването му в образованието.

СПИСЪК НА ЛИТЕРАТУРАТА:

1. Загвоздкин В. К. Метод портфолио – нечто большее, чем просто альтернативный способ оценки. URL: <http://www.childpsy.ru/lib/articles/id/10448.php>

2. Наредба №15 от 22.07.2019 г. - Наредба № 15 от 22 юли 2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти. Издадена от министъра на образованието и науката, обн., ДВ, бр. 61 от 2.08.2019 г., в сила от 2.08.2019 г. nrd15_22072019_statut_uchiteli-3.pdf

3. Харалампиев К., Ангел Марчев. Емпирични методи за събиране (и анализиране) на данни. Институт за развитие на публичната среда, София 2017 Handbook empirical methods for data collection-

4. Христова К. Портфолио на учител. «Институт по качество в образованието» <https://setmodels.net/polezno/portfolio-na-uchitel-2016>

5. Янакиева, С. Образователното портфолио – философия, технология, практически проекти. – i-продължаващо образование, № 2, 2005 www.diuu.bg/ispisanie

6. Danielson Ch., L. Abrutyn Introduction to Using Portfolios in the Classroom. Copyright by Association for Supervision and Curriculum Development. 1997 <http://www.ascd.org/publications/books/197171/chapters/The-Types-of-Portfolios.aspx>

7. Gelfer J., O'Hara, K., Krasch D. Teacher portfolios: an effective way to assess teacher performance and enhance learning in Early Child Development and Care 185(9):1-9 · February 2015 <https://www.researchgate.net/publication>

8. <https://owlcation.com/academia/What-to-Include-in-a-Teacher-Portfolio> ruo-sliven.org › rioup › portfolio › potfolioprezent Учителско портфолио